

ד"ר עמנואל אולסבגור

מארטוב, טרוצקי, אכסלרוד, צ'רנוב. הי צעירים היהודיים האלה מלאו בהתלהבות את "כרמי שלי לא נטרתי". כי "נטירת חכרם" שלי, כלומר ההתענינות בגורל עם נח- שבח בעיני רובם כריאקציה, ר"ל.

אבל היו צעירים אחרים, שהעיון לשאת "אות קלון" זה. ועמם נמנה בין השאר אברהם קורלניק (אחיו של ברל שלנו) מו- סינזון, יעקב רבינוביץ, ד. פסמאניק ויבל"א יעקב כהן, חיים בוגר ועמנואל אולסבגור, ועוז ועוד. היחה זאת חוצפה מצדם להגן על הרעיון הלאומי היהודי, לראות את ארץ יש- ראל, כאת ארץ העתיד ולא "ארץ הפגר", ל- ראות בעברית שפה חיה ולא מין לטינית ל- צרכי הקלריקלים היהודים. וחוצפה כפולה נודעה להם בצאתם חוצץ נגד האריות של ה- רבולוציה הרוסית, נגד כל אלה שכעבור שנים אחדות הצליחו לעורר ברוסיה מלחמת אז- רחים...

ד"ר אולסבגור הצעיר הצטיין כבר אז כ- נואם מזהיר. ורבים גיבאו לו מנהיגות ב- הנועה הציונית. אבל הוא איכזב את ה- מתנבאים. נפשו של אולסבגור היחה כבר אז נתונה לא לרחוב, לא לרשות הרבים אלא לבדידות או לשיחה אינטימית. עם הסיגר ה- נצחי בפה אפשר לשחק שעות על גבי שעות בשאח, אפשר לשוחח על הסולקלור היהודי, אפשר לשוחח על תרגום מאיטלקית, מסקנ- דינבית עתיקה, מסלביית כנסייתית, מסנסקריט, מספרדית, מיאפנית. מפרסית... שכעים לשון ברא הקב"ה. וכל לשון ולשון וטעם גן עדן שלה, לא רק בכתב, אלא גם בע"פ. בכל לשון מתגלת נשמחה של האומה.

מגראייבו העלה ד"ר אולסבגור עד יומו האחרון את החיבה לעממיות היהודית. איש גראייבו זה היה לאחד מגדולי חוקרי הפול- קלור היהודי, שכס אחד עם א. דרויאנוב ז"ל. וחבל שיצירתו הפלקלוריסטית היהודית נש- ארה באידיש והיא כספר החתום בשביל ה- קורא העברי הצעיר, יליד הארץ שלא טעם טעם העיירה המזרח-אירופית.

נאם העיירה גראייבו נתנה לנו את אול- סבגור הפולקלוריסטן, הרי נתנה לנו "ברן" את אולסבגור החולם בשביל הקורא העברי תלמי פרחים, דחנניים משל העולם הגדול. ברם אהבתו הגדולה של אולסבגור נתונה ל- הודו. האמנם נתגלתה לן הודו עם עליית כוכבו של טאגורי בשמי הקורא המערבי? לא חקרנו ולא דרשנו זאת. נדמה לנו, ש- אהבתו זו נתונה לא להודו של מסת, להודו של המון מתנון, אהרתו של אולסבגור נתונה בראש ובראשונה להודו של מעלה, להודו של ימים עברו, להודה ולזהרה משכבר ה- ימים. משהו מהודו זו הגיש לנו אולסבגור, בתרגמו מסנסקרית "בהגודגיטה" — קטעים מהאפוס ההודי "מהרתה".

בדור זה, דור של המולת עסקנים לקי- ניהם, תנעם ההכרה כי הנה עוד לא מסו בתוכנו אנשי רוח, יושבי-אוהל, שבצל ה- יובל שלנו הוא אחד מהבולטים בהם.

מוזר היה שחוקא הנהלת קרן היסוד סידרה את המסיבה היפה לכבוד ד"ר עמנו- אל אולסבגור, שבימים אלה היה לכן שבעים. אמנם "חתן היובל", כפי שאומרים, שרת פעם במוסד נכבד זה. אבל חשיבותו של אולסבגור לא בשל היותו שד"ר אלא שהוא אחד מיפי הנפש, איש הספר, איש-רוח. אבל מה לעשות ואנשי הרוח שבתוכנו הם בטי- לגים בשעה שגבאיהמוסדות הנם אנשים חרוצים ולפעמים חרוצים יתר על המידה. ו- הם המסדרים את המסיבות...

ומאחר שפתחנו את דשימתנו בהעויה "חמו- צה" זו שוב, אין אנו בני חורין להסיח דע- חנו מן הקשר שהיה קיים בין קרן היסוד לבין אנשירות. אחד ממיסדיה של קרן זו ואולי המיסד בהא הידיעה היה זאב ז'בוטינ- סקי. וכן מלאי תפקידים מסוימים בקרן ה- יסוד משודרים אחרים; ליב יפה, שנפל כ- עצם שרותו את הקרן, היה משורר (ברוסית אמנם) ובשנות חייו האחרונות היה היושב- ראש של הקרן (אין אנו נזכרים בתוארו ה- רשמי)... כשד"רים שמשו בקרן המשורר ש- סינסקור, הזכור לקוראים הוותיקים מתקופת "המעורר". "חתן היובל" שלנו, ד"ר עמנואל אולסבגור. לזכותה של קרן היסוד יש ל- זקוף עובדה זו. אבל, כאמור חשיבותו של ד"ר אולסבגור בחינה שונה לה לגמרי כ- איש רוח בדור הזה, דור שלטונו של "הבן השני של סבא נח", אם נרצה להשתמש בביטוי של ז. ז'בוטינסקי. כל עצמותו, כל הופעתו והליכותיו, אופן זיבורו ויחסו אל זולתו — מעידים עליו שהוא איש ההדר כהגדרתו שלה. ז'בוטינסקי ואין לנו מחמאה גדולה מזו. ואין זו מחמאה מן השפה ולחוץ... וכמנהגו של כותב הטורים האלה ייאמר גם פה. אם רוצים אנו להכיר את המשורר יש ללכת לעיר מולדתו. העיירה גראייבו היחה בשעתה ישוב של ספר כפול מצפונה פרוסיה המזרחית דאשכנו ומדרום לה פולין הקונגרסאית דרוסיה. אבל גראייבו היחה עיירת ספר יהודית; דרומית מערבית מ- גראייבה השתרעה גלות פולין וצפונית-מד- רזית ומזרחית לה — גלות ליטא. יהודי גראייבו עצמם ליטאים היו. והיחה זאת עיירה שתפשה מקום נכבד בתרבות הלאומית שלנו במזרח אירופה. כאן חי ופעל אברהם פיורקא ממניחי היסוד של "בית ספר מתוקן". השנה הלכו לעולמם שני ילדי גראייבו שמעון רבידוביץ וצבי ויסלכסקי. הראשון ניסה לתת ביסוס רוחני לגלות והשני היה משולליה הקיצוניים של הגלות. איש איש נתן לפי דרכו תרומה נכבדה למחשבה שלנו בימים נבוכים אלה של תקופתנו.

מגראייבו זו יצאה משפחת אולסבגור ה- משכילה, ורשבולובסקי, אחת מאמהות ה- משפחה נמצאת בכתובים עם יהודה ליב גור- דון. המשורר הליטאי הקפדן הזה יצא מ- כליו למראה צעירה המדברת עברית צחה. והרי היה זה לפני שבעים שנה...

פרטי הקפיצה של ד"ר אולסבגור מעיירת מולדתו ל"שיבה", כלומר לאוניברסיטה של ברן, בירת הלוצציה, אינם נהירים לנו. אול- סבגור סיים את פעולתו הציבורית כשד"ר בקרן היסוד. אותה קרן שנולדה בתעידה ה- ציונית של לונדון 1920. ואולסבגור פתח את פעילותו הציבורית לפני חמישים שנה ב"ישי- בת" ברן, סיים בהטפה ופתח בהטפה. ברן היחה לא רק בירת הלוצציה שוקטת על שמריה. ברן היחה בירת האינטליגנציה ה- רוסית, בירת האימפרית של "הקולוניות ה- רוסיות" בתקופת "השגה החמישית". כאן היו מדיינים עד "הגיעה שעת קריאת שמע של שחרית" על גורל הפרולטריון הבינלאומי ו- על גורל המוזיק הרוסי. וכל המיצרים בצערו של הפרולטריון והמוזיק היו צעירים יהודי- דים וצעירות יהודיות מ"רוסיה, ליטא ופולין". יותר משצעירים בני טובים אלה "יצקו מים על ידיהם" של הפרופסורים "המכופתרים", הם עשו זאת ביתס לחבורת המדכסיסטים והנארודניקים הרוסיים עם פלי- כאנוב, זיטלינסקי, ולארזימיר מיידם, לנין.